

Van de redactie...

Tijdens de algemene ledenvergadering (ALV) van 28 februari j.l. is Jaap van der Waarde verkozen tot nieuwe voorzitter van de Vereniging Tropische Bossen. In dit nummer stelt Jaap zich kort aan u voor. Uiteraard blikken we ook terug op de ALV zelf, die ditmaal plaatsvond in de schitterende botanische tuin van de Universiteit Utrecht. Op 16 mei organiseerden we een netwerkvond over het Convenant Duurzaam Bosbeheer. Een verslag daarvan zal op de VTB website worden gepubliceerd.

Ook leest u in dit nummer hoe je als net gepromoveerde voor je werk in de rimboe van Papoea terecht kunt komen. De redactie ontving namelijk een stuk van VTB-er Carina van der Laan die vorig jaar promoveerde op duurzaam landgebruik in de tropen.

Verder interviewde VTB penningmeester Bernd Slesazeck voor deze nieuwsbrief Gerben Stegeman, werkzaam bij Control Union in Bolivia.

Tot slot nog dit: zowel de nieuwsbriefcommissie als de studiedagcommissie zijn op zoek naar nieuwe vrijwilligers om hun teams te versterken. Dus, wil je je inzetten voor een van deze commissies, laat het dan even weten via een mailtje naar vtbnieuwsbrief@tropischebossen.nl, of neem contact op met een van de commissieleden.

Veel leesplezier!

Reflectie in de Tropen

Terugblik op de ALV

Door: Dorith Vermunt, secretaris van de VTB

Jaarlijks even stilstaan bij onze vereniging is belangrijk: hoe is het afgelopen jaar verlopen, en hoe willen we als vereniging vooruit? Elk jaar organiseert het bestuur daarom een Algemene Ledenvergadering, waarin alle leden worden uitgenodigd om mee te praten over het reilen en zeilen van de VTB.

De ALV werd dit jaar op 28 februari gehouden op een plek die ons allemaal bindt, en we hoefden er niet eens voor het vliegtuig in: de tropische kassen van de Botanische Tuinen in Utrecht. Naast het reflecteren op de vereniging zelf, het huishoudelijk deel, organiseren we ook altijd een inhoudelijk

deel, waarin we experts op een bepaald thema uitnodigen hierover te vertellen. Het thema van dit jaar was: 'Het nut & de toepassing van botanisch onderzoek voor het beheer & behoud van tropisch bos.' De avond werd geopend door Hans Persoon, adjunct directeur van de Botanische Tuinen. Hij vertelde over de geschiedenis van deze bijzondere tuinen, en over de missie van botanische tuinen wereldwijd. Na zijn inleiding kregen alle aanwezigen een rondleiding door de kassen, waarin verhalen over bijzondere soorten werden gedeeld, en de tijd voorbij vloog tot het de beurt was aan de volgende sprekers: emeritus professor Paul Maas en Hiltje Maas-van de Kamer, experts op het gebied van 'traditioneel' botanisch onderzoek. Menige plantensoort is door hen ontdekt en beschreven, en gepassioneerd vertelden ze dan ook over hun expedities naar de tropen en hun verschillende onderzoeksgebieden: de costes voor Paul en de saprofieten voor Hiltje. Daarna ging de volgende spreker, dr. Mart Vlam, onderzoeker in Wageningen op het Timtrace project, in op moderne onderzoekstechnieken die ontwikkeld worden om de herkomst van tropisch hout te bepalen. Omdat 10-30% van de wereldwijde handel in hout nog steeds illegaal is, is het traceren van de herkomst van hout hard nodig. Mart vertelde over veelbelovende technieken als DNA fingerprinting, jaarringen- en isotopenonderzoek, en de interesse hierin vanuit bijvoorbeeld de douane en de NVWA.

"10-30% van de wereldwijde handel in hout is illegaal"

Het huishoudelijk deel van de ALV werd deze keer voor het laatst geleid door Caspar Verwer. Hij nam afscheid als voorzitter. Het stokje werd overgedragen aan Jaap van der Waarde, die dit met enthousiasme aanpakte. Dit was niet de enige bestuurswissel die plaatsvond: Marijke van Kuijk, Chris Geerling en Nico Smith namen afscheid, en Ron Lamin werd geïnstalleerd als nieuw bestuurslid. Alle oud-bestuursleden nogmaals hartelijk bedankt voor jullie inzet voor de VTB! Alhoewel Chris Geerling helaas afwezig was, was er voor hem een speciale verrassing: door zijn grote betrokkenheid en inzet is hij, met instemming van de aanwezigen, tijdens deze ALV benoemd tot erelid van de vereniging.

Verder volgen er nog interessante discussies, onder andere over een mogelijk grotere betrokkenheid van de internationale tropische bossen gemeenschap en over de volledige overstap naar een duurzame bank, en presenteerden de commissies hun plannen voor aankomend jaar. Er zijn weer heel wat suggesties genoemd waar we als bestuur mee aan de slag kunnen. Alle leden daarom hartelijk bedankt voor hun

Post uit...Cochabamba, Bolivia

Door: Bernd Slesazek

Voor deze rubriek interviewde Bernd VTB lid Gerben Stegeman. Gerben is werkzaam voor Control Union Bolivia. Na 8 jaar werkzaam te zijn geweest in het hoofdkantoor in Zwolle is zijn standplaats en huis nu wederom in Cochabamba, Bolivia.

Gerben, hoe is het om weer terug te zijn in Bolivia?

“Hoewel ik het uitstekend naar mijn zin had in Zwolle, is het toch ook weer fijn om terug te zijn in het land waar ik voorheen ruim 12 jaar heb gewerkt en gewoond. En natuurlijk een prachtige uitdaging om hier nu een nieuw kantoor voor Control Union op te zetten.”

Hoe is het met de bossen gegaan in de tijd dat je hier niet gewoond hebt?

“De situatie is zeker verslechterd. De huidige ontbossing wordt geschat op ongeveer 350.000 ha per jaar, waarmee Bolivia, gerekend per hoofd van de bevolking, 20 keer hoger scoort dan het gemiddelde wereldwijd. Hoewel de overheid propageert bossen te beschermen, is de praktijk dat onder de huidige regering ontbossing de afgelopen jaren helaas sterk is toegenomen. De belangrijkste redenen zijn de verdere uitbreiding van landbouwgronden (vooral soja en suikerriet), veeteelt, illegale houtkap, maar ook de settlement-programma's van de overheid, waardoor veel bossen beetje bij beetje verdwijnen. Het economische belang van hout is ondertus-

sen afgenomen. Op dit moment importeert Bolivia formeel zelfs meer hout dan dat het exporteert, hoewel de informele, illegale, houtsector welig tiert. Vanwege de onzekere tijden is de formele bosbouwsector bezig met overleven, en worden er door deze bosbedrijven minimale investeringen gedaan. Het areaal FSC gecertificeerd bos is daardoor ook sterk afgenomen. Sinds mijn vertrek uit Bolivia is het oorspronkelijke areaal gecertificeerd bos van 2 miljoen hectare nu meer dan gehalveerd. Die afname komt enerzijds door het gedwongen terugschroeven van alle kosten, maar ook zijn sommige bossen niet meer certificeerbaar vanwege de eerder genoemde externe invloeden waarover de bosbeheerder geen invloed heeft.

Een ander beeld is te zien bij de productie van paranoten (brazilmuts of “castaña”). Dit bosproduct is een van de sterkst groeiende exportproducten uit Bolivia, hoewel vanwege de grote droogte van het afgelopen jaar de productie aanzienlijk is gedaald. Ook hier speelt ontbossing een negatieve rol. De toegenomen wereldwijde vraag leidt vooralsnog tot meer export, en meer certificering. Hoewel er een speciale FSC norm bestaat voor Boliviaanse paranoten, vraagt de markt vooral om biologische certificering en certificering op het gebied van voedselveiligheid. Daar komt nog bij dat deze certificaten makkelijker te behalen zijn voor de (kleine) boeren en coöperaties dan FSC certificering. Tegelijkertijd stellen deze normen in mindere mate eisen aan bosbeheer en het in stand houden van het

natuurlijke bos waar deze noten geoogst worden. Daarom zou het mooi zijn als meer van deze bossen ook FSC gecertificeerd zouden worden.”

Wat hoop je zelf te kunnen bereiken, de eerste twee jaar en daarna?

“Vanuit Control Union richten we ons op zowel inspecties als certificering, iets wat speelt voor vele producten die momenteel geëxporteerd worden, van biologische producten zoals quinoa en chia tot verantwoord geproduceerde soja en suikerriet. Maar vanwege mijn achtergrond hoop ik natuurlijk dat we onze services aan de bosbouw en daaraan gerelateerde sectoren uit kunnen breiden, niet alleen met betrekking tot keurmerken als FSC en PEFC, maar ook door middel van ons Timber Legality Verification keurmerk. Ik bespeur hier een groeiende interesse bij bosbeheerders om door middel van een TLV certificaat aan de vraag van de in Europa gevestigde bedrijven te kunnen voldoen om hun due-diligence in orde te hebben in het kader van de Europese houtverordening EUTR met betrekking tot legale houtoogst. Daarbij zal het feit dat we nu een kantoor in Bolivia hebben zeker bijdragen aan een betere en snellere service, evenals dat we nu ook met lokaal opgeleide auditoren en inspecteurs kunnen gaan werken.” ■

Red.: Kent u nog een VTB-er in het buitenland die een interessante blik kan werpen op zijn of haar werkgebied, tip ons!

input! Wil je meer weten over de besproken onderwerpen en/of meer informatie over het onderzoek van de sprekers? Open dan vooral de notulen die je in je mailbox ontvangen hebt. Op weer een mooi VTB-jaar! ■

NGOs in ecotoerisme en natuurbescherming en later voor het regionale kantoor van het Wereld Natuur Fonds. Sinds 2010 zijn we terug in Nederland en hou ik me bij WNF bezig met natuurbescherming in de tropen.

Van onze voorzitter...

Door: Jaap van der Waarde, nieuwe voorzitter VTB

“Mijn eerste bezoek aan een tropisch bos was bijzonder.

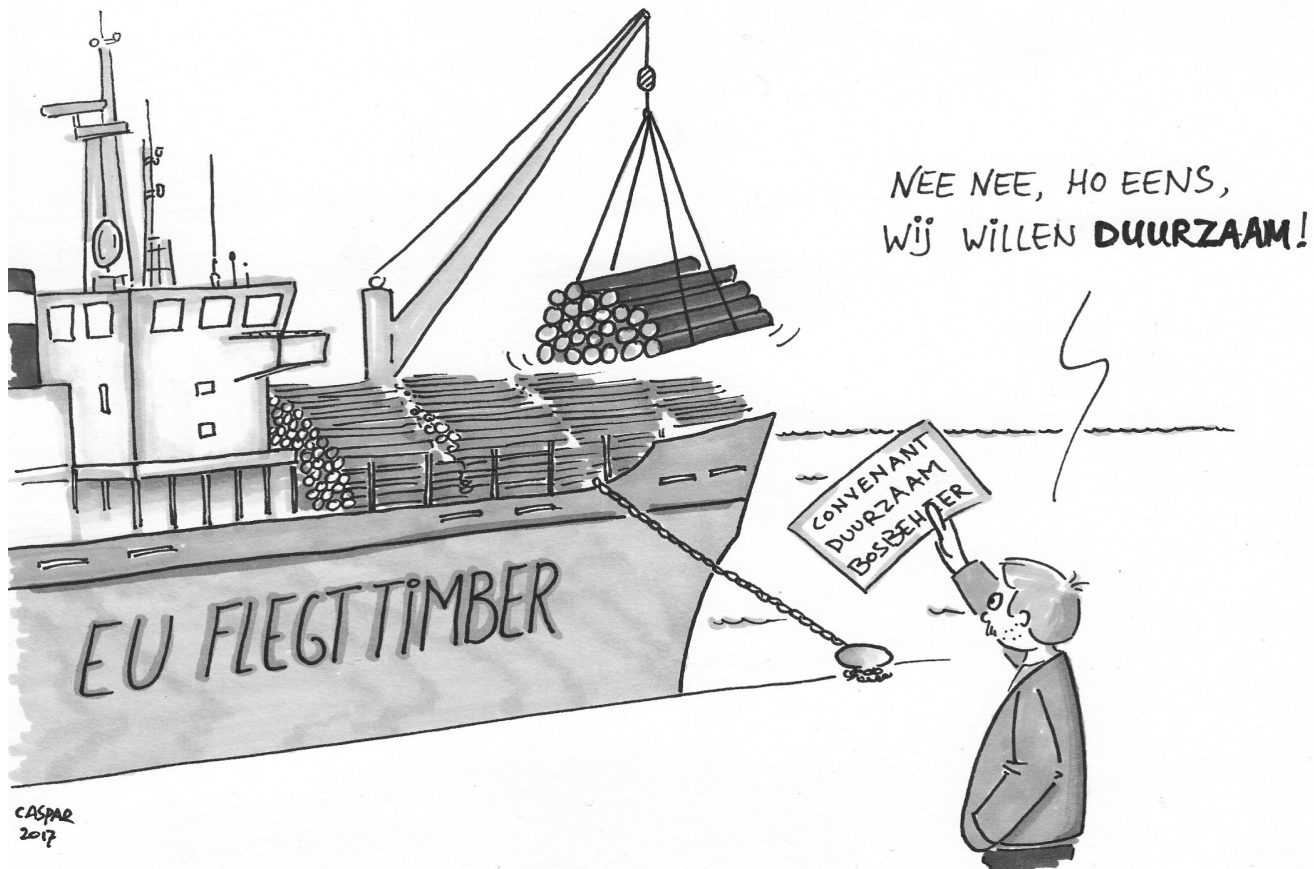
Ik was pas afgestudeerd als bioloog en zonder gids het Gandoca Manzanillo National Wildlife Refuge in Costa Rica ingelopen. Grote vlinders dwarrelden om me heen. Geuren en geluiden trokken me steeds verder het bos in. Onder een grote boom genoot ik van het uitzicht over een beboste vallei in het late middaglicht. Tot een familie howler monkeys in de boom boven me besloot dat het tijd was voor een praatje met de andere groepen in de vallei. Ik ben zelden zo geschrokken, wat een herrie, maar wat mooi. Na een boeiende loopbaan in milieubiotechnologie ben ik in 2004 met mijn gezin vertrokken naar Kameroen. Daar heb ik eerst gewerkt met lokale

"Geuren en geluiden trokken me steeds verder het bos in..."

De VTB is voor mij een vriendenclub waar ik mijn passie voor de tropen kan delen, alsook een platform voor het delen van kennis in de snel veranderende wereld van tropisch bosbeheer en natuurbescherming. Mijn voorganger Caspar draagt een goed lopende vereniging over, met groeiend ledenaantal en een netto positief resultaat, waarvoor we hem allemaal dankbaar kunnen zijn. Dat zetten we natuurlijk voort, daarnaast wil ik mijn tijd als voorzitter gebruiken om de verbindende rol die de VTB altijd heeft gespeeld verder te versterken en uit te bouwen. We starten het jaar met de evaluatie van onze 10-jaren Strategie die dit jaar afloopt en hopen op de volgende ALV onze ideeën voor de toekomst

...Na 10 jaar onderhandelen eindelijk eerste FLEGT hout naar Nederland...

te kunnen delen. Vrijwilligers voor dit strategie project zijn welkom! Verder hoop ik u natuurlijk te ontmoeten op een van de vele activiteiten die de VTB organiseert. Bijvoorbeeld de netwerkvond over het houtconvenant op 16 mei. Komt u niet naar de bijeenkomsten maar wilt u wel in gesprek met medeleden? Dan is de VTB mailinglijst een goed platform, u kunt mij ook altijd bereiken via email jaapvdwaarde@hotmail.com” ■

...en de afgezwaaide

Door Caspar Verwer, voorzitter VTB van 2013 tot 2017

“Graag wil ik alle leden heel hartelijk bedanken voor de vier jaren waarin ik voorzitter mocht zijn van de VTB. Terugkijkend ben ik blij dat we erin geslaagd zijn meer studentleden aan te trekken te en dat we heel wat interessante seminars, studiedagen en netwerkbijeenkomsten hebben weten te organiseren. Ons ledenaantal is in de afgelopen jaren gestaag gegroeid naar ruim 420. Ik heb mijn taak met plezier vervuld en ben er trots op dat we Jaap bereid hebben gevonden om het stokje over te nemen, wat hij zonder twijfel voortreffelijk zal doen. Ik wens het nieuwe bestuur het allerbeste toe!” ■

Van onderzoeker naar adviseur in Papoea

Door Carina van der Laan PhD, zelfstandig adviseur duurzame landbouw

“Zo ongeveer halverwege mijn promotieonderzoek, dat ik vorig jaar in Utrecht heb afgerond, schoot mij geregeld de vraag te binnen wat ik daarna nou eigenlijk wilde gaan doen. Hoe wilde ik mijn hart blijven volgen en tegelijkertijd kunnen bijdragen aan het behoud van tropische bossen? Na hier en daar wat rondspeuren en koffie drinken met kennissen uit mijn netwerk, ontving ik het antwoord ruim een jaar geleden vanzelf in mijn mailbox. Een kennis vroeg mij of ik mijn onderzoek al had afgerond, aangezien een landbouwbedrijf urgente vragen had over hoe zij hun activiteiten in Indonesië konden verduurzamen. Deze keer in een gebied waar ik nog nooit eerder geweest was, maar waar ik altijd al naartoe wilde: de provincie West-Papoea in Indonesië, één van de meest ongerepte en afgelegen plekken op aarde. En daarbij stapte ik onbewust direct in de baan die mij op het lijf geschreven is: als zelfstandige advies verlenen en projecten managen in de tropen, samen met non-profitorganisaties en bedrijven.

Voor het eerst aangekomen in Papoea, viel mij één ding op: de mensen zien er hier compleet anders uit dan elders in Indonesië. Eigenlijk meer zoals de Aboriginal-gemeenschappen in Australië. En dat intrigeerde mij, vooral na het lezen van het boek "Guns, Germs and Steel" van Jared Diamond (aanrader!). Daarnaast kijkt men mij verbaasd en ietwat argwanend aan, alsof zij zich afvragen wat deze lange westerling met haar donkerblonde haar hier komt doen. Echter, zodra ik oprecht geïnteresseerd glimlach wordt dit met vriendelijkheid beantwoord.

"De mensen zien er hier compleet anders uit dan elders in Indonesië."

Ik vind het werk als zelfstandige op dit eiland uitdagend en interessant en ik doe het met aandacht en doorzettingsvermogen. De autonomie en vrijheid die ik voel op het moment dat ik mijn 'deliverables' behaal werkt motiverend en geeft mij energie. Echter, de grootschalige ontwikkeling van mijn- en landbouw die ik hier zie gaan mij aan het hart, nog meer dan de impact die ik zag in Oost-Kalimantan. De inheemse gemeenschappen in Papoea hebben geen idee van de gevolgen die de grootschalige ontwikkelingen kunnen hebben op hun bestaanswijze, cultuur en leefomgeving. Hun levenswijze als jagers-verzamelaars is hun kracht in deze ongerepte natuur, maar vormt tegelijkertijd een serieuze uitdaging in het licht van de grootschalige economische projecten die worden gestimuleerd door de Indonesische overheid en door de grote vraag naar mineralen, hout, papier en palmolie – een vraag van overal ter wereld, behalve van Papoea zelf.

En hoe kan ik daar als landschapsecoloog positief aan bijdragen? Ik zie de positieve effecten van mijn werk met behulp van het lokale team al terug: samen met landbouwbedrijven hebben we de waarde van het bos in kaart gebracht en gemeenten aan beleid waar de bedrijven zich aan moeten houden. Er is al een aantal duizend hectare aan bos opzij gezet voor behoud - tenminste, op de korte termijn. Ik hoop dat dit in het voordeel zal zijn voor de Papoea gemeenschappen. De tijd zal het ons leren." ■

Colofon

Adres VTB: postbus 124, 6700 AC, Wageningen; Website: www.tropischebossen.nl; Email: vereniging@tropischebossen.nl; Redactie: Caspar Verwer, Paul Zambon, Quirine Hakkaart; Simone van Santen de Hoog; Ontwerp/opmaak: Saskia Grootemaat, Caspar Verwer; Email redactie: vtbnieuws@tropischebossen.nl

De Vereniging Tropische Bossen heeft tot doel het creëren en onderhouden van een professioneel netwerk en het instellen van een dynamisch en effectief platform voor het verzamelen, kanaliseren en uitdragen van kennis en informatie over tropische bossen. Dit wil de vereniging bereiken door het stimuleren en faciliteren van contacten tussen mensen die vanuit verschillende achtergronden en posities geïnteresseerd zijn in duurzaam en maatschappelijk verantwoord beheer van tropische bossen.

Ook schrijven in deze nieuwsbrief? Stuur je stuk of suggesties naar: vtbnieuws@tropischebossen.nl

Wie, Wat, Waar...

► 31 mei "International Conference on the Future of Central African Forests and its People", georganiseerd door DGIS, Tropenbos International en Global Compact Network Netherlands en launch van het boek "Central African Forests Forever" (door VTB lid Meindert Brouwer), Venue: van 13.30 – 17.00 p.m. bij VNO-NCW, Bezuidenhoutseweg 12, Den Haag.

In memoriam

Met verdriet hebben wij kennisgenomen van het overlijden van VTB-leden Hans Westra en Arjen Hetteema, beide waren werkzaam in de onderwijssector. Ons medeleven gaat uit naar hun nabestaanden.

Hans Westra (91 jaar) is jarenlang docent Bosteelt geweest op Hinkeloord (destijds Landbouw Hogeschool, later Landbouw Universiteit). Sommigen van ons kennen hem nog als collega, anderen van zijn colleges, waar hij hen met zijn kenmerkende, ietwat krakende stem inwijdde in ondermeer de geheimen van het beheer van boerenbosjes in Drenthe. Hij was een kritische geest, gedreven, geïnteresseerd en volhardend en een degelijke, vriendelijke docent. Hij initieerde de discussie over zure regen in Nederland en nam vlieglessen, opdat hij het aangetaste bos beter vanuit de lucht kon bestuderen. Na zijn pensioneren bleef hij gepassioneerd door bos, bodem en landschap en verkende hij ondermeer de bossen van Canada en Chili, maar ook tropisch bos interesseerde hem en zo werd hij ook lid van de VTB.

Arjen Hetteema (62 jaar) was ruim 23 jaar als docent verbonden aan de opleiding tropische bosbouw van Larenstein (VHL) in Velp, nadat hij veldervaring had opgedaan in veel tropische (bos)gebieden. Hij was echt een man van social forestry, had altijd een luisterend oor, was bedachtzaam en wist ieder op zijn waarde te schatten. Hij wist boeiend te vertellen over de tropen, efficiënte cooking stoves, participatieve technieken, etc. en stond midden tussen de studenten. Veel studenten stond hij met raad en daad bij. Arjen werd al jaren geleden ernstig ziek, maar wist daar met zijn positieve instelling lang weerstand tegen te bieden. Hij bleef tot vorig jaar betrokken bij VHL, zich soms tijdelijk terugtrekkend op zijn woonboot. Arjen was een gewaardeerde collega en een zeer sympathiek mens; wij wensen hem de rust toe die hij altijd uitstraalde.